



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORNINO MUSEUM



Nr. 4 December 2005

Transformerstationer og graffiti

Overfor den store parkeringsplads i Hornbæk Plantage står den på forsiden viste transformerbygning i bedste nyklassicistiske stil. En lille funktionel, enkel og smuk bygning der bestemt ikke behøver den graffiti-udsmykning, som ukendte hærværksfolk har tildelt den. Vi kan jo diskutere til uendelighed, om graffiti er kunst, smurf eller shit. Bymuseet har ved andre lejligheder skrevet om byens graffiti og beklaget kommunens manglende initiativ til at fjerne det. Vi blev ellers opfordret til at sende et notat om det til Teknisk Forvaltning, men hørte aldrig en lyd. Vi ved, at andre kommuner bruger mange ressourcer på at holde smøret væk. Så hvorfor ikke i en af Danmarks smukkeste historiske købstæder?

Det er ganske bestemte steder der udsættes for kradserierne. Yndlingsmuren er Grollowstræde, hvor spraydåserne har frit spil. Andre steder i byen er især familien Buxtehudes lille fine bygning i Skt. Annagade, men overalt på murflader og gavle i byen møder man de kendte "henvendelser" som "Fuck You" m.fl. Vi ved godt at graffiti er så gammelt som de forhistoriske jægerkulturer og den antikke oldtid, og vi finder den fra middelalderen og frem til vort eget årtusinde. Navnet graffiti kommer af det italienske grafitto, som betyder kradse – at lave et design ved at skære gennem en overflade for at frembringe en kontrast. I Helsingør har vi også en lang tradition for dette "design" lige fra teglstrygerens skibstegninger i den ubrændte våde mursten i 1400-årene til 1600-årenes latinskoleelever, der kedede sig grundigt under præstens prædiken i Skt. Olai og derfor fordrev tiden med at kradse deres navne og initialer i det nye, prægtige og meget kostbare kortgitter. Og vi kan fortsætte med byens graffiti - de fremmede skipper og sømænd, der havde for vane at indridse skibsnavne, destinationer og datoer i væggene i butikslokalet i Strandstræde 91. Og for nu at afrunde med den sidst udkomne årgang af Folk og Minder, så har Kristian Lyng fra Bymuseet fortalt om graffiti på Kronborg, hvor håndværkere og bøsseskytter satte deres tegninger på portfløje og mure. Hverken by eller borg gik kradseriet forbi, og i århundreder har man utvivlsomt diskuteret om graffiti er kunst eller gement hærværk. **LH**

FORENING & MUSEUM

Lars Bjørn Madsen (ansv.)
Lone Hvass
Kenno Pedersen

Tryk: A-print, Espergærde

Lay-out: ©Lars Bjørn Madsen 2003



Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i marts, juni, september og december. Stof til bladet indsendes til (lbm64@helsingor.dk) eller pr. brev til Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør, tlf: 4928 1800.

Nye medlemmer kan indmelde sig ved henvendelse til administrationen på Helsingør Bymuseum (Mai Larsen-Jensen) eller til Jens Erik Nielsen, Mariehøj 52, 3000 Helsingør, tlf: 4921 7087.

Om klokker og klokkestøbning

af Lone Hvass

På Bymuseet har vi i december en mindre udstilling om klokker og klokkestøbning. En udstilling, der fortæller om alle slags klokker - fra danske kirkeklokker fremstillet på Gethuset i Helsingør i 1600-årene til orientens tempelklokker og byens egne klokker, fra hjem-is til cykelklokker, klokkestreng, dyrebjælder osv. Malermester Johannes Katstrup har udlånt os sin samling af hverdagens klokker og det orientalske indslag skyldes vores arkivar Lars Bjørn Madsen og familie, der igennem flere år har rejst i Myanmar (Burma). Vi har, for også at inddrage salmerne hvori indgår klokker, kaldt udstillingen for "Kimer I, klokker".

Værftmuseet har udlånt Romsøfærgens store skibsklokke træformen, som har været anvendt til støbning af den. Pædagog Linda Duus har med hjælp fra børnekulturkonsulentetn Ida Wettendorf fået økonomiske midler til at lave særlige børneopvisninger kombineret med koncerter med den herlige slagtojsmusiker Thomas Sandberg (herunder), der spiller på alle museets klokker og



Bedstemors klokkestreng indgår også i udstillingen

sit eget medbragte klokkespil og en kæmpe, kinesisk inspireret gong.

Klokkernes historie er lang i Europa - fra omkring 500 e. Kr. f., men ikke nær så lang som i Orienten hvorfra kendskabet til klokker og klokkestøbning stammer. Der skal vi intet mindre end 4 - 5000 år tilbage i tiden for at finde de første klokker.

Men lad os nøjes med en historie her - om de danske kirkeklokker.

Danmarks ældste klokke er klokken i vikingetidens Hebeby fra omkring 900; den er bikubeformet - svarende til den asiatiske klokketype. Senere i middelalderen kom den gotiske form: let svajet med højden lig mundingens diameter, det er den form vi bedst kender idag.

Der findes i Danmark op mod 600 kirkeklokker fra middelalderen.

Danmarks største klokke hænger i Vor Frue Kirke i København; den er 165 cm i





tværmål, men kun et par hundrede år gammel. Den såkaldte stormklokke i Roskilde Domkirke er den største middelalderlige kirkeklokke, støbt af Johannes Fastenowe, datidens mester i klokkestøbning. Den største klokke i Skt. Olai kirke var også støbt af Fastenowe, men den måtte desværre omstøbes i 1574. I nordsjællandske kirker hænger dog endnu 24 klokker, som han har støbt, blandt dem klokkerne i Asminderød (1511), Søborg (1514), Farum (1517) og Frederiksborg (1512).

Klokkestøbning er en dyr og omstændelig proces. Støbeprocessen er den såkaldte *cire-perdue*, det tabte voks' metode, en teknik, som allerede anvendtes i bronzealderen for 3500 år siden, f. eks. ved støbning af de store bronzelurer.

I middelalderen blev klokkerne ofte støbt nær de kirker, de skulle hænges op i, en-

ten i våbenhuset, i kirkeladen eller på kirkegården. Da Fastenowe støbte Skt. Olai kirkes store klokke, har han formodentlig haft sin støbekule ved kirken. Ved restaureringen af kirken i 2000 fandt vi en mindre støbegrube med bly, et tegn på at mange håndværksmæssige arbejder til kirken netop blev foretaget i selve kirken og ikke på et specialværksted.

100 år senere, da Christian 4.'s Gethus i Skt. Annagade er i gang med sin produktion af klokker og kanoner, forgik støbningen i en damkule med tilhørende flammeovn, som har været inde i selve Gethuset.

Hammermøllen, kobbermøllen og gethuset

Hammermøllen, kobbermøllen og gethuset var Kronborgs og Christian 4.'s tre store fabrikker i Helsingør og Hellebæk, som i 40

år – fra 1600 til 1640 – fungerede som kanonstøberi, klokkestøberi og kobbermølle samt den store grovsmedie. Senere fortsatte produktionen alene som kobbermølle og hammermølle. Vi har kun regnskabet bevareret i 40 år og er derfor afskåret for at følge fabrikkernes produktion af klokker. Torben Bill-Jessen har transkriberet en stor del af de 3000 regnskabs ark, som vi har affotograferet.

3 støbere, rotgieterere (af tysk giessen/støbe), som de kaldtes, var ansat i gethuset i Sct. Annagade. Skriveren på Kronborg førte regnskabet for alle tre fabrikker. Dem vi kender var fra 1611 Caspar Mildenitz, senere fulgte i 1621 Søren Rasmussen, fra 1621–1623 Iver Sørensen og fra 1626–1630 Harder Sørensen, 1631–1633 Rasmus Andersen og endelig 1633–1635 Jens Thomsen

Af Rotgieterere i Helsingør, altså dem, der støbte klokkerne og kanonerne, var der fra 1600–1615 Hans Wolf Entfelder, fra 1616–1636 Hans Kemmer (død 1676; hans fornemme epitafium af kobber med klokke og kanon ses i Sct. Mariæ kirke) og fra 1637–1655 Hans Meier. Den sidste var tilsidst også i Københavns Gethus.

Den store klokke til Kronborg

Et af de allerstørste bestillingsarbejder til



Støbningen af en klokke kræver voks, sand, æg, hamp, sten og naturligvis kobber og tin.

Nederst t.v.: Den store klokke i Tikøb Kirke er støbt af Hans Kemmer i 1618. (Torben Bill-Jessen fot. 2005)

gethuset i Helsingør har været den store klokke til Kronborgs kanontårn. Historien om klokken, der blev støbt i Sct. Annagade, derefter hang i Kronborgs tårn, indtil svenskerne i september 1658 skød tårnet næsten i grus med spir og klokke, som vist på kobberstikket side 4, er lang. Klokken blev taget som krigsbytte af hærføreren Gustav Wrangel og ført til Stockholm, hvor den blev ophængt i den nybyggede Hedvig Eleonora kirke. I kirkens papirer fortæles det, at stormklokken oprindeligt ”støbtes til Kronborg Slot – af den svenske (han var tysk) klokkestøber Hans Meyer i 1639. Imidlertid er klokken nu omstøbt hele to gange, men malmen stammer ikke desto mindre fra Kronborgs store klokke.

I Helsingør Gethus's regnskab, som skriveren på Kronborg har ført, kan man følge det umådelig besværlige arbejde med støbningen af denne kæmpeklokke, der vejede 7 tons.

Først blev der indsamlet gammelt kobber

Vi prøver at følge klokkens tilblivelse. Det er i året 1636. Kongen har bestilt en ny klokke til Kronborg. I regnskabet (her omsat i moderne sprog) står, at man ikke kan bruge det gamle forbrænd-



te messing, som er modtaget fra slottet, da det var alt for blandet med sten og skidt, og rotgieteren kan ikke bruge det til den store klokke. Der skal skaffes noget nyt af lensmanden Frederik Urne. Den besked vil han få af kongen. Der skal være i alt renere gammelt messing af en vægt på 3 skippund og 5 lispund, dvs. ca. 450 kg.

Jernbånd til den ydre støbeform

Der skal til støbning af klokke bruges flere jernbånd til samme klokkes støbning 1 skippund, 8 lispund og endnu en stor ring så stor som formen til samme klokke, ialt en vægt på 2 skippund, 1 lispund, 4 pund = dvs. ca. 320 kg.

Damkulen, som klokken skal støbes i

Den store klokke bliver støbt i en damkule der skal bruges 5 tylvter deller (60 brædder). Kongen overværer selv støbningen i kulen. Der laves støtter under bjælkerne til den store klokke for at få den op af damkulen; det får tømrer Hans Kloppstock betaling for. Det tager 3 dage bare at sætte støtter under klokken, så man bagefter kan hæve den op fra kulen.

Der afregnes med rotgieter Hans Meyer den 12. marts anno 1638. Til støbningen, der endnu ikke har fundet sted, er der den 1. marts anno 1637 leveret:

Gammelt kobber 39 skippund, 19 lispund
Messing 5 skippund, 4 lispund
Tin 2 skippund
I alt 47 skippund, 3 lispund,
dvs. over 7 tons

Den færdige klokke

Disse 7 tons metal kommer i ovnen i den første støbning, men formen bliver ikke fuld, og kongen, der er til stede ved støbningen, giver befaling om, at man skal støbe igen, nu med tin og gammelt kobber, i alt 51 skippund, dvs. nu over 8 tons, hvorved noget dog går tabt, og der støbes af lidt mindre end 7 tons. Den færdige klokke bli-

ver vejet til sidst, og da vejer den alligevel over 51 skippund, dvs. 8 tons.

Klokkekneblen

Den 25. august 1637 er der i gethuset lavet en stor klokkekneblen til den store klokke, og til den er der brugt uforarbejdet stangjern med en vægt af 2 skippund, 9 lispund, dvs. over 320 kg. Herefter må vi regne med at klokken er hængt op i det store tårn. Der hænger den så i 21 år og folk på slottet og i byen er blevet vant til dens ringetoner.

Når virkeligheden bliver til et sagn

Men som nævnt i indledningen bliver klokken taget som krigsbytte ved svenskernes bombardement af Kronborg i september 1658 hvor tårnet bliver ødelagt, spiret styrter i grus - klokken klarer tilsyneladende kanonkuglerne og den tages som krigsbytte.

Men nu kommer det mærkelige. Bare hundrede år efter at klokken blev stjålet af svenskerne er historien blevet til et sagn i folkemunde. Ludvig Boesen, der skrev "Helsingørs beskrivelse" i 1757, fortæller nemlig, at på Kronborgs tårn, hvorpå man kunne lægge kanoner, og hvorfra der er et godt udsyn, der fortæller almuens eventyr om et højt spir i forrige tider, "hvori en overmaade stor Klokke skal have hængt, hvilken tillige med Spiret skal ligge i Havet uden for Slottet". Tænk så, at man allerede efter bare hundrede år, dvs. kun tre generationer efter, har glemt, hvad svenskerne ødelagde!

Apropos sagn om klokker. Vi benytter altid enhver lejlighed til at fortælle lidt om Gurre, så derfor også ved denne lejlighed: Om kong Valdemar Atterdag fortælles det i 1700- og 1800-årene og måske endda længere tilbage, at kongen i sin dødsstund (den 24. oktober 1375) på Gurre slot skal have råbt: "Hjælp mig Esrom, hjælp mig Sorø og du store klokke i Lund". De to første gælder vel cisterciensermunkene begge steder, mens det sidste gælder den store klokke i Lund, en stor kirkeklokke ligesom den i Roskilde og Kronborg.

Da Wiibroe havde rigtige ølkasser

af Lars Bjørn Madsen



Her er jeg

med den sidste Nyhed fra Wiibroe's Bryggeri — en velsmagende lys Hvidtøl.

Den skulde De prøve, — Deres Købmand har den sikkert allerede. Prisen er 14 Øre, og den sælges kun paa Halvflasker Lær den at kende —

Wiibroe's lyse Hvidtøl.

— skal vi saa ta' en Wiibroe!

C.WIIBROE'S BRYGGERI HELSINGØR

Kan De huske dengang man fik 50 bajere i en trækasse. Flaskerne lå ned og øverste række var behørigt forsynet med grumset dækpapir med teksten *Beskyt Øllet mod Frost og Sollys*. I disse retro-tider savner man de gode, gamle trækasser fra dengang, hvor mænd var mænd og ølkuske ølkuske, der uden at kny smed den 41,5 kg tunge kasse bajere op på skulderen, vel nok i det skjulte trøstende sig med, at returkassen med de tømte flasker kun vejede 24 kg!

Nu kan man atter købe 50 Wiibroe-pilsnere i den gode, gamle trækasse - men kun ét sted i landet, nemlig i Museet Skibsklarrerergaarden's gode gamle butik. Vi har nemlig takket være Kommunens Jobhus fået genfremstillet kasserne helt nøjagtig som de så ud i begyndelsen af 50'erne, hvor

selv ikke det brændemærkede Wiibroe-logo i kassernes gavle mangler. Originaleksemplaret/modellen er den øverste kasse på billedet herunder. Unægtelig er det blevet dyrere at fremstille ølkasser i vore dage, men takket være Kowis Farver, der sponsorerede den mørkegrønne maling, Stürup, der leverede træet til rimelig pris og endelig og ikke mindst Jobhusets store engagement, er prisen på kasserne blevet overkommelig for selv en pensioneret ølkusk.

Hvornår Wiibroe begyndte at levere øl - og senere sodavand - i kasser, ved vi ikke





bestemt, men der er næppe tvivl om, at det er sket nogenlunde samtidig med at bryggeriet i 1897 lancerede sin første pilsner. Hidtil havde bryggeriet fortrinsvis solgt sit øl på tønder af forskellig størrelse og overladt byens købmænd og andre autoriserede øltappere at klare aftapningen på flasker. I 1895 havde Wiibroe imidlertid moderniseret øltappingskælderens i det gamle bryggeri i Stengade, hvortil nye tappemaskiner var indkøbt, og året efter kunne bryggeriet meddele, at al øl nu ville blive tappet under bryggeriets direkte ledelse og kontrol. På etiketterne var da også anført "*Bryggeriets Aftapning*". Troligt nok har de første trækasser været lave kasser - nærmest bakker - med stående flasker, men hurtigt er den egentlige ølkasse, hvor flaskerne

ligger ned, kommet i brug. I Wiibroes ældste regnskaber, der er bevaret i Helsingør Byhistoriske Arkiv, dukker kasserne så småt op omkring århundredskiftet, hvor fremstillingsprisen for en kasse er 75 øre. I 1904, hvor ølflaskerne bliver standardiseret i form af halvflasker til bajersk øl, rummende 3/8 pot (33 cl), og helflasker til overgæret øl på 3/4 pot, havde bryggeriet en beholdning af halvflaskes kasser på 2.800 stk, mens man havde 167 kasser på lager til helflasker. I 1928 var beholdningen på henholdsvis 3800 og 2700 stk., og i 1934 havde man ikke mindre end 9408 halvflaskes kasser på lager. De mange kasser blev til at begynde med nok leveret udefra, men senest i 1916 havde bryggeriet fået sit eget snedker- og tømmerværksted på loftet i en af bygningerne, hvor kasserne blev fremstillet. Malerarbejdet klarede malermester J. Hansen i Bjergegade 15, og langt senere, i 1950'erne, havde malermester Mathiasen i Stengade 16 overtaget den opgave. Teksten og logoet på siderne blev til at begynde med skabelonmalet i hvid eller sort farve, men senere gik man over til silketryk.

Det ældste fotografi vi har på museet, som viser Wiibroes ølkasser ses til venstre på denne side. Kasserne symboliserer i dette tilfælde arbejdspladsen, idet fotografiet er optaget under kvindernes strejke på bryggeriet i 1924. Strejken skyldes næppe kasserne, omend kvinderne også skulle håndtere disse i tom stand, som det ses på billedet side 9 fra 1950. På kasserne, der sandsynligvis også dengang har været mørkegrønne, står med sort farve *C. WIIBROE HELSINGØR*. Desværre er næppe én eneste af disse ældste kasser bevaret, men vi ved at de var en anelse længere end de seneste trækasser, idet datidens skulderflasker havde en større diameter end nutidens flasketype, der blev introduceret i 1949, men først omkring 1955 fik indflydelse på

længden af de nyfremstillede kasser.

Da museet skulle finde den korrekte skabelon for genfremstillingen af trækasserne, viste det sig - hvad vel også de færreste har været klar over - at Wiibroe gennem årene har haft adskillige typer trækasser. Se blot igen på billedet side 9, hvor mindst 4 forskellige kasser er repræsenteret. Selve kassen blev der i tidens løb ikke forandret meget ved - bortset fra førnævnte størrelse og enkelte tekniske forbedringer, som f. eks. en for ølkuskens hænder behagelig afrunding af det øverste gavlblæddes underste kant. Og så skal vi måske lige gøre opmærksom på, at sodavandskasserne altid har været mindre, al den stund flaskerne kun indeholdt 25 cl. En kasse sodavand vejede således "kun" 34 kg - og 2 kg mere

med de almindeligt benyttede patentpropflasker. Med tomme flasker var vægten henholdsvis 22 og 23 kg.

Kassernes bemaling undergik derimod væsentlige ændringer gennem tiden, og ved minutios granskning af såvel fotografier som avisannoncer kan man, som en anden filatelist eller numismatiker sætte kassetypene i en rimelig kronologisk og typologisk orden. Desværre synes det ikke at være muligt at finde eksemplarer af disse ældre typer kasser, måske fordi de er blevet ny- og overmalet gennem tiden. Således havde det været interessant om en af de kasser, vi ser på avisannoncen side 7 øverst og på fotografiet herunder (forreste lyse kasse), havde været bevaret. Disse kasser synes nemlig ikke at have været mørke-



grønne, men derimod brugte i retning af den farve Wiibroes plastkasser har i dag. De mange varianter på fotografiet side 9 skyldes nok også, at sodavandskasserne dengang har været udformet anderledes end ølkasserne - i modsætning til i midten af 50'erne, hvor der kun var størrelsen til forskel. Da Wiibroes Bryggeri i 1950'erne blev kongelig hofleverandør, blev kasserne samtidig helt fornyet, såvel i fremtalte størrelse som ved farven, der skiftede fra flaskegrøn til en lysere grøn farve, og frem for alt kom der nu en krone over Wiibroenavnet og betegnelsen "leverandør til det kgl. danske hof", som det ses på fotografiet side 7. Den øverste kasse er den gamle type, der kom i 1940'erne, og under den ses den nye kasse i lysere grøn farve.

De gamle trækasser var som nævnt tunge, og blev snart betragtet som en urimelig byrde for bryggeriarbejderne i takt med at man

blev mere og mere bevidst om arbejdsskadelige forhold. I perioden november 1968 til januar 1972 indførte de danske bryggerier derfor den helt nye plastkasse fremstillet af firmaet Schoeler Plast. Den kunne indeholde 30 opretstående flasker i afdelte rum og vejede med fyldte ølflasker kun 22,3 kg og med tomme flasker 12 kg. I april 1969 kunne Wiibroe således præsentere sin nye plastkasse, der ikke længere var grøn, men orangegul, mens sodavandskasserne af plast derimod beholdt den grønne farve, omend i en mere blålig tone. Sidstnævnte er jo for Wiibroes vedkommende en saga blot, mens plastkasserne stadig benyttes; ja man finder endog i de enorme stabler af kasser hos Wiibroe enkelte af de allerførste kasser, idet alle kasserne er forsynet med angivelse af fremstillingsåret, noget man allerede indførte ved de nye trækasser i midten af 1950'erne.

SVALEVAND ER GODT I VINTERKULDEN

af *Jonna Gustafsson*

Vinteren 1829 synes at have været streng og behovet for hjælp har sikkert været udpræget. Nedennævnte læserbrev optaget i Helsingør Avis den 21. februar 1829 beskriver en hjælpeforanstaltning, der nok været lidt ud over det sædvanlige.

Undertegnede bekendtgjør, at han formedelst Vinterens strenge vedholdenhed har tænkt over, hvorledes man ved at afbenytte Svalevandet kunne spare megen Ildebrændsel, og i ulykkelige Tilfælde ved Ildløs i stærk Frost kunde gjøre større Tjeneste.



Jeg har derfor anbragt en Indretning til Svalevandets Afbenyttelse og tilbyder enhver frit at afhente saameget varmt Vand, som Værkets Drivt og benævnte Indretning indeholder; men da jeg har en meget liden indskrænket Gaardsplads og brænder kuns hver 5te eller 6te Dag, saa vil der vist ikke blive tilstrækkeligt varmt Vand hver Dag.

Vandet afhentes og udtappes af en kran, som stikker ud igennem Porten, som vender ud til Sudergaden. Da denne Indretning er grundet til enhvers lige store Fordeel, saa tilkendes gives at jeg beredvillig vil forevise den for enhver, som det maatte interessere at tage benævnte Indretning i Øjesyn i min Gaard No. 300 ved Torvet.

Helsingør, den 21. Februar 1829

L.C. Møller

Denne gode mand er Brygger Lars Christophersen Møller, som ejede ejendommen Sudergade 22 + 26 / Bjergegade 21 (fotografiet side 10). Han lod ejendommen opføre i 1826. Baghuset er opført før 1736 i 9 fag bindingsværk og 1 etage. I 1826 forhøjedes det til 2 etager og indrettedes til bryggeri og brænde- vinsbrænderi med kornloft i overetagen. Iøvrigt tog han borgerskab i 1814, som brygger og brænde- vinsbrænder.

Ved at undersøge folketællingerne, kan man se, at han i 1834 var 52 år og boede sammen med hans 5 børn og hans husholderske Vilhelmine Nielsen. Derudover bestod husstanden af bryggersvende og tjenestefolk.

Iflg. folketællingen 1840 er han 58 år og er blevet gift med sin husholderske Vilhelmine der er 36 år. Det var meget almindeligt dengang, at en enlig far giftede sig med sin husholderske, og det har så også været tilfældet her.

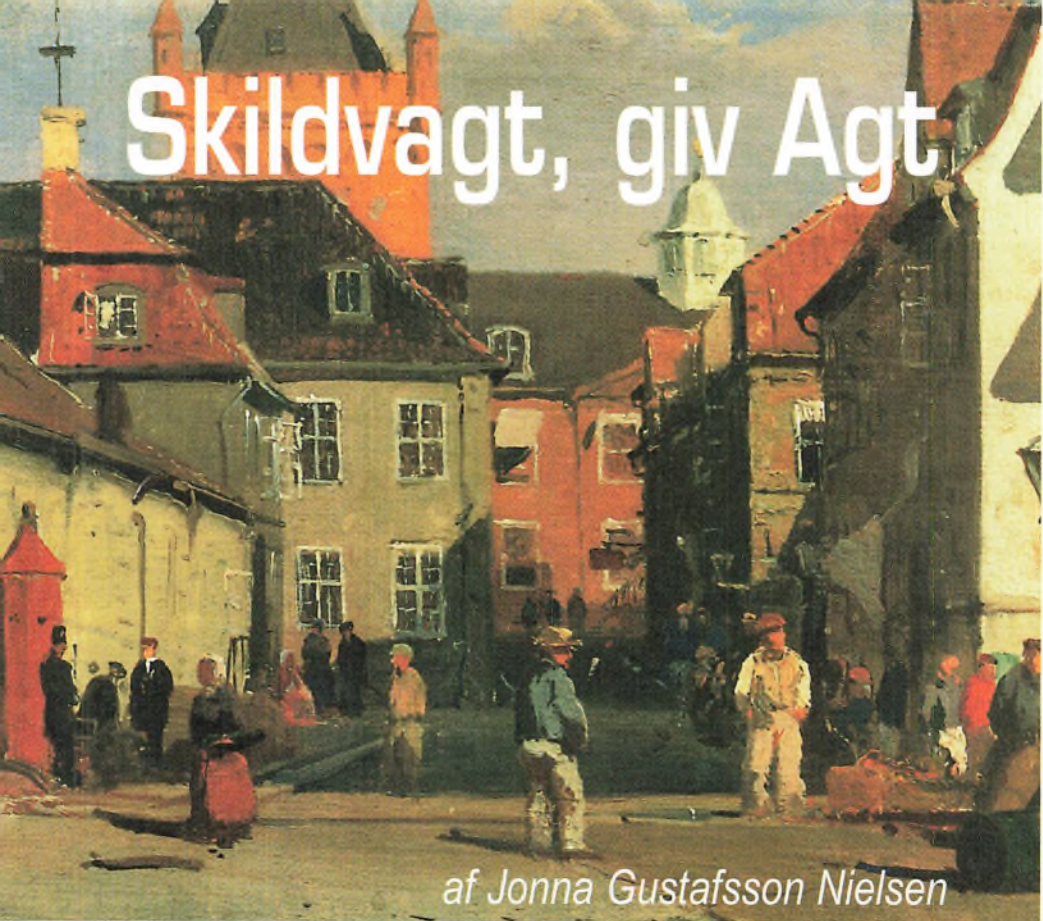
Dampskibsfart i Sundet.

Saafermt Veiret tillader det, vedbliver Dampskibet HAMLET's regu- laire Fart i Sundet til Udgangen af indeværende Aar, hvorimod denne ikke finder Sted 1ste og 2den Juledag (Mandagen den 25de og Tirsdagen den 26de ds.)

Helsingør, den 19. Dec. 1848.

EXPEDITIONEN.

Skildvagt, giv Agt



af Jonna Gustafsson Nielsen

Lige siden 1791 havde byens militære hovedvagt haft domicil i Helsingør Toldkammer. I bygningens søndre ende var der indrettet nogle lokaler til soldater og underofficerer, og udenfor blev anbragt et skilderhus til den menige soldat, der havde vagttjansen. På maleriet herover, udført af C.F. Sørensen i 1857, ses vagten ved skilderhuset foran toldbodbygningen, der lå på det nuværende toldkammers plads. Forklaringen på dette militære engagement skyldtes Helsingørs status som garnisonsby, som betød at en ganske stor styrke af soldater var udstationeret i byen. De var indkvarteret hos byens borgere og bidrog selvsgat til livet i sundtoldsbyen på godt og ondt. Bystyret bifaldt i høj grad tilstedeværel-

sen af en militær vagt foran toldkammeret, idet man dermed kunne hindre nogle af de optøjer, der uværgerligt fandt sted omkring havnen, der kunne være samlingssted for en stor mængde søfolk fra mange lande, og ikke alle var lige ædru efter en tur rundt på byens mange værtshuse. Først i 1858, året efter Øresundstoldens afløsning, blev toldbodvagten inddraget - helt præcis den 12. juli kl. 17.00. Enkelte borgere kunne næppe tilslutte sig bystyrets begejstring for toldbodvagten. Den 28. december 1849 kunne man nemlig læse følgende brev, indrykket i Helsingør Avis:

Det var meget ønskeligt om Toldbodvagtens Skildvagter vilde vælge en anden

Spadseregang, medens de ere paa Post om Natten end netop Rendesteensbrædderne udenfor den Ejendom, som ligger ligeoverfor Vagtens; thi deres Gang sammesteds lyder undertiden næsten hele Natten igjennem: Bum, Bum, som om Nogen uafsladeligen bankede paa en tom Tønde med mere eller mindre Kraft, snart hurtigt, snart langsomt, hvorved de nærboende, baade de Sunde og Syge, foraarsages en ikke ringe Grad af Natteuro.

At skildvakterne er blevet godt knotne over annoncen ses af følgende svar i avisen den 31. december 1849:

Det var meget ønskeligt, at Indsenderen af Annoncen i Helsingørs Avis Nr. 204, som foraarsages saameget af Uro (maaskee af andre Grunde) ville have tænkt lidt mere over Skildvagternes Spadseren paa Rendesteensbrædderne ved Toldboden. Han forestille sig en bitterlig kold Nat, Stormen tuder og Vinden staar i Retning lige paa Hovedvagtens, hvor Skildvagtens har sin Post. Det sneer og fryser haardt, og man kan kun holde Varme ved at gaae frem og tilbage; man tyer over ved den Side, hvor Hr. Overkrigscommissair Hjorth boer, hvor man troer, at kunne være i lidt mere Læ for Vinden; man stamper lidt, da Fødderne ere stive af Kulde og man tænker ikke paa at fornærme nogen fin Herre, der ligger i sin gode Seng i Edderdun. Prøv hvad det er at staae Skildvagt i ondt Veir, eller prøv at faae en vaad Trøie ! hvilket den gode Herre vel aldrig har prøvet - da kan Du snakke med.

Den person der hentydes til, er Overkrigscommissair og bogholder J.P. Hjort. Han selv, hans hustru og børn samt tjenestefolk boede ifølge folketællingen 1845 på adressen Brogade nr. 1 a og b. Det er i Ejendommen "Skibet", der lå i forlængelse af nuværende Brostræde og var i den lyse bygning, man ser helt til højre på billedet side 12. I folketællingen 1855 er han og familien flyttet til Strandgade 2 og nu står

han som bogholder ved lodsvæsenet. Det er i samme ejendom blot nærmere Strandgade og Brostræde.

Dengang var byens gader gennemskåret af åbne rendestene, som man kunne passere via brædder, der var lagt hen over disse. Utvivlsomt har mange af brædderne klapret ved folks passage hen over disse, men den gode overkrigskommisær Hjort har nok her haft en begrundet klage, idet soldaterne vel ikke havde behøvet at gå frem og tilbage over rendebrædderne.

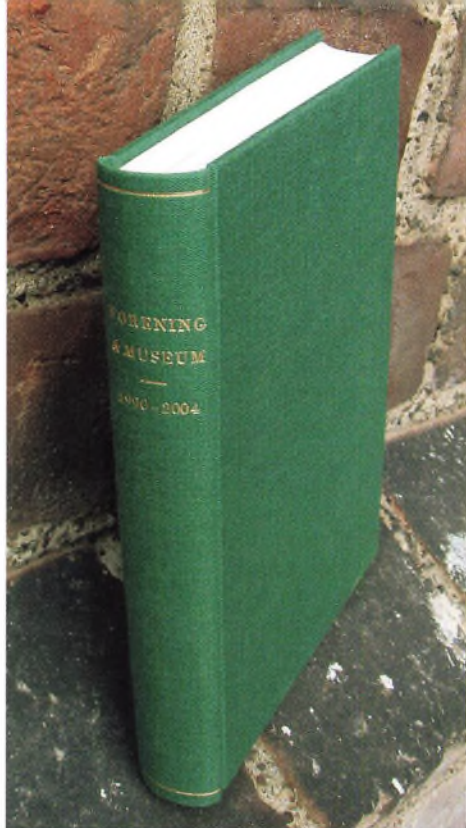
Som det ses af billedet herunder, kunne rendstenene også bruges til ren fornøjelse. Den unge pige bekymrer sig ikke over rendebræddet, men øver sig i cat-walk'ens kunst på kanten af rendestenen i Færgestrædet.



Indbinding af Forening og Museum.

Nu er det muligt at få indbundet Forening og Museum til en rimelig pris, idet Helsingør atter har fået et bogbinderi, nemlig bogbinder Peter Reinhardt, der har indrettet sit værksted "Bogværket" i Strandgade 52. Det er jo en velkendt sag, at vort museumsblad indeholder et væld af artikler, der tilsammen belyser vor kommunes spændende kulturhistorie fra alle vinkler. Samler man bladene i een bog ved at indbinde dem, bliver det i grunden til en helt ny form for lektüre, der giver en hyggelig underholdning til de lange vinteraftener. Da bogbinderi er et ædelt, tidskrævende håndværk, kan man dog næppe regne med at kunne lægge et indbundet eksemplar af 5 års museumsblade under juletræet i år, men man kan jo altid give sig selv en nytårsgave.

Det her viste eksemplar af 6 årgange indbundet i hellærred koster 450 kr, hvilket jo egentlig er en rimelig pris fordelt på de 6 år!



NY Papella
6102-21 MODEL 1961

EFFEKTIV DISTANCE-MODTAGER

CAPELASHED 21 har tre effektive lydskærme, der letter fjernsynet og fjerner støddet i at lytte. "Ved-bases" har CAPELLA's helt unikke distancemodtager, der giver dem gode muligheder for at se udenlandske programmer. Hvert kabinetsdel har en 11-kanalsprogram, der gør igen i kontroller og en unik massag ustille.

Pris kr. 1750,00. Ved leveringen betaler De kun kr. 60,00 og derefter pr. måned kr. 60,00. Ønsker De at betale på 12 måneder, er det rentefrit. Rabat ved kontantbet.

Vi har eget stort serviceværksted, hvor en stab af dygtige tekniskere er til Deres rådighed.

GARANTI — KVALITET — SERVICE
Beløbet Radioforretning grundlægt 1926.
Radiofoghandlertzen

HARALD JENSEN
Nørregade 4 — Nørregade 24. TEL. 2142 36

Største Lager her paa Pladsen af eleg. indbundne
Bøger og Pragtværker
samt Billed- og Børnehæfter, passende for enhver alder.
Alle Ernst Bojesens Jule-Specialiteter haves.
J. W. Christensens Boghandel.

Min aarlige Juleudstilling

bringes i Publikums velvillige Erindring.
Alt Nyt i Litteraturen, beftet og indbundet, smukke nye
Kartoner, Skrivmapper, Albums, Portemannaer,
Juletræpynt samt et stort, elegant Udvalg af

Jule- og Lykenskningskort

forefindes tillegemed meget mere. Bestille Musikaller ekspederes paa
1 Dag.

A. Schnlpp.

Fotografi Present-Kort

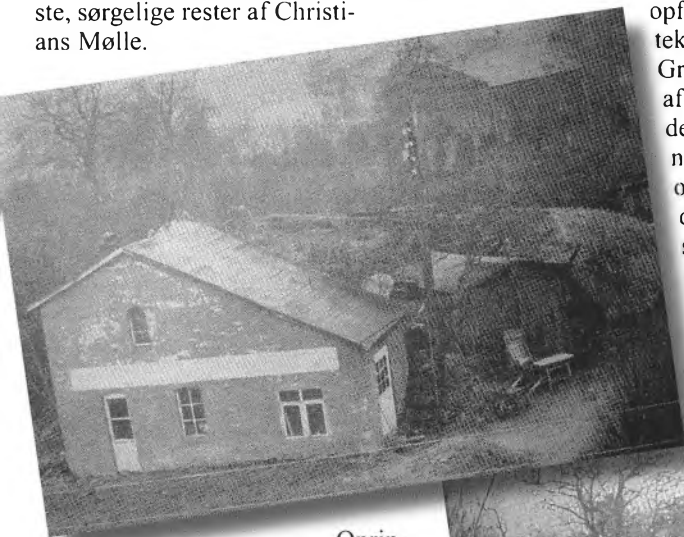
anbefales som Jule- og Nytarsgave efter Behag til Modjillions-Portraet, 3,
6 eller 12, Visiort- eller Kabinetsbilleder, større Fotografer og Kopier efter
ældre Billeder indtil legemstørre Brystbilleder.

Fotografier efter Plader fra Roikjer og Chr. Wisner kan fremdeles
erholdes hos **Philip Bevald** (tilkjoendt Høderndiplom for Fotografer).

Chr. Wisners Efterfølger,
Stengade 30, skraas for Hotel du Nord.

Christians Mølle i forfald

I december 1960 kunne man stadig på toppen af Møllebakken, hvor nu kirkegårdens kapelkrematorium ligger, se de her viste, sørgelige rester af Christians Mølle.



Oprindeligt var møllen en stubmølle som de øvrige af byens mange møller, men efter en brand i 1854 blev den genopført som hollandsk mølle, hvor den i mange år ejedes af købmand Mathias Jensen, der havde købt den af møller Bendt Hansen Grubb. I 1916 blev møllen købt af møl-

ler Christian Olsen. Efterhånden mistede møllen sin funktion og forfaldt med årene.

Da kapelkrematoriet i 1979 blev opført efter tegninger af arkitekterne Mads Drosted og Rolf Graae forsvandt de sidste rester af møllen. Lidt længere nede ad Møllebakken lå Christine Mølle. Den brændte i 1928 og blev aldrig genopført. I dag er navnet Møllebakken snart det eneste minde vi har om de mange vindmøller, der var byens vartegn i århundreder.



www.helsingor.dk/museum

Som et godt supplement til Forening & Museum kan de af vore læsere, der har adgang til internettet med fordel kigge nærmere på vor hjemmeside www.helsingor.dk/museum, hvor der gives meddelelse om alle Helsingør Kommunes Museers aktuelle udstillinger og arrangementer. Det er planen, at man i løbet af 2006 endvidere vil kunne se såvel museumsblade som vore foldere og brochurer på hjemmesiden.

Forenings-kalenderen

Kommende arrangementer

Bemærk venligst at tidspunktet for nævnte arrangementer er ændret fra kl. 14.30 til kl. 14.00 og endvidere at vort nye samlingssted er Skibsklarerergården i Strandgade.

Foredrag: Sejlskibene og Helsingør

Lørdag den 21. januar 2006, klokken 14.00 i Skibsklarerergården i Strandgade.

Da vi indleder det nye års foredragsrække på Skibsklarerergården har vi fundet det ganske naturligt at indbyde Helsingør kommunes museumschef Kenno Pedersen til at holde et foredrag med ovennævnte emne.

Og naturligvis skal foredraget afvikles i huset, hvorfra de fleste skibe provianterede og hvor adskillige skippere slukkede tørsten og overnattede i herberget. Der er ingen tvivl om, at vi får en interessant eftermiddag.



Fattige, men glade, søde børn i landsby nord for Hanoi, Vietnam. Foredrag om dette spændende land den 18. marts 2006. Lars Bjørn Madsen fot. 2004.

Foredrag: "Peter-Gruppen"

Lørdag den 18. februar 2006, klokken 14.00 i Skibsklarerergården i Strandgade.

Vi får besøg af forfatteren og tidl. kriminal-assistent Frank Bøgh, København, der gennem mange år har researchet i besættelsestidens historie. Frank Bøgh har bl.a. skrevet om

"Peter-Gruppen", som blandt andre grufule forbrydelser og mord stod bag sprængningerne i Tivoli og mordet på Kaj Munk.

En af hans bøger, "De dødsdømte", handler om de landsforrædere der blev henrettet efter krigen.

Foredrag: Vietnam – dengang og nu

Lørdag den 18. marts 2006, klokken 14.00 i Skibsklarerergården i Strandgade.

Tom Sinding, lektor ved Helsingør Gymnasium, vil denne eftermiddag fortælle om sine rejser til Vietnam. Vi vil høre om oplevelser og indtryk fra Hanoi, der er landets hovedstad, med sine flotte franske boulevarder og bygninger, men også fra Saigon, der også kaldes Ho Chi Minh City, med et helt anderledes gadebillede domineret af moderne og store bygninger. Foredraget ledsages af lysbilleder.

Maj måned 2006

Der planlægges en byvandring i Fredensborg. Men nærmere herom i næste nummer af bladet.

**Nr. 1
udkommer
i marts 2006**

Allersidste frist for indlevering af artikler til bladet er 1 måned inden udgivelsen. Modtages helst på e-mail. Se side 2.